

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Eugeniusz Wildowicz

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2021 r.

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w sprawie W.W.,

wobec której określono zastępczą karę pozbawienia wolności w rozmiarze 150 dni,
kasacji Prokuratora Generalnego

wniesionej na korzyść skazanej

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. akt VIII Kzw (...), utrzymującego w mocy
postanowienie Sądu Rejonowego w W.

z dnia 31 lipca 2019 r., sygn. akt VIII Ko (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w W. i
przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 31 lipca 2019 r., sygn. akt VIII Ko (...) (II K (...)), Sąd Rejonowy w W. w postępowaniu wykonawczym zamienił wobec W.W. karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wysokości 30 godzin w stosunku miesięcznym, orzeczoną wobec skazanej prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w P., z dnia 13 marca 2018 r., w sprawie o sygn. akt II K (...), na

zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 150 dni. Na poczet tej kary zastępczej pozbawienia wolności zaliczono okres rzeczywistego pozbawienia wolności skazanej w sprawie od godz. 11:50 w dniu 16 maja 2017 r. do godz. 10:10 w dniu 17 maja 2017 r., oraz przy przyjęciu, że 1 dzień rzeczywistego pozbawienia wolności jest równoważny 2 dniom kary ograniczenia wolności, uznał Sąd tę karę za wykonaną w wysokości 2 dni. W punkcie 3 postanowienia Sąd wstrzymał wykonanie tego orzeczenia do czasu jego prawomocności.

Po rozpoznaniu zażalenia wniesionego przez skazaną na przedmiotowe postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 31 lipca 2019 r. w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. akt VIII Kzw (...), zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Kasację nadzwyczajną od postanowienia Sądu odwoławczego wniósł Prokurator Generalny, który na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył orzeczenie w całości na korzyść skazanej.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 443 k.p.k. oraz art. 440 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd Okręgowy prawidłowej kontroli odwoławczej, co skutkowało wydaniem wadliwego orzeczenia utrzymującego w mocy zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego, które zapadło z rażącą i mającą istotny wpływ na treść tego orzeczenia obrazą art. 443 k.p.k., prowadzącą do jego rażącej niesprawiedliwości, podczas gdy rezultaty należyście przeprowadzonej kontroli odwoławczej winny prowadzić Sąd *ad quem* do konstatacji, iż Sąd Rejonowy orzekając zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 150 dni, wydał orzeczenie surowsze niż uprzednio wydane w tej sprawie postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 7 grudnia 2018 r., sygn. akt VIII Ko (...) (II K (...)), którym orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 120 dni, a które na skutek wniesienia zażalenia wyłącznie na korzyść skazanej, zostało następnie uchylone, a tym samym do wniosku o konieczności wydania w tym zakresie orzeczenia reformatoryjnego, przy czym postanowienie Sądu odwoławczego w pisemnej części motywacyjnej nie

czyni zadość wymogom stawianym treścią przepisu art. 98 § 1 k.p.k. i art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k., gdyż nie uzasadnia w sposób należyty zajętego stanowiska, dotyczącego braku podstaw do uwzględnienia w tym zakresie zażalenia skazanej.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja przedstawiona przez Prokuratora Generalnego okazała się w sposób oczywisty zasadna, co umożliwiło rozpoznanie jej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. i uwzględnienie w całości.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji orzekł w postępowaniu wykonawczym dotyczącym zamiany orzeczonej kary dwukrotnie: za pierwszym razem, Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 7 grudnia 2018 r., sygn. akt VIII Ko (...), po rozpoznaniu wniosku kuratora sądowego w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności w miejsce kary 10 miesięcy ograniczenia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 13 marca 2018 r., sygn. akt II K (...), orzekł zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 120 dni (k. 11-11v.).

Po rozpoznaniu zażalenia skazanej, Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 6 marca 2019 r., sygn. akt VIII Kzw (...), uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania (k. 13, k. 27-27v.). W czasie ponownego rozpoznawania przedmiotowej sprawy, Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 31 lipca 2019 r., sygn. akt VIII Ko (...), zamienił karę 10 miesięcy ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 150 dni i orzekł jej wykonanie. Powyższe orzeczenie w terminie ustawowym zaskarżyła skazana, która nie sformułowała zarzutów pod adresem orzeczenia Sądu Rejonowego wskazując, iż obecnie jest w stanie wykonać karę ograniczenia wolności (k. 56-57v.). Sąd Okręgowy w W., po rozpoznaniu wniesionego przez skazaną środka odwoławczego, postanowieniem z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. VIII Kzw (...), utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie (k. 75-76).

Trzeba stwierdzić, że już na pierwszy rzut oka widoczne jest, iż za pierwszym razem orzeczono w miejsce kary 10 miesięcy ograniczenia wolności zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 120 dni, a za drugim razem orzekając w tym samym zakresie, zamieniono tę karę 10 miesięcy ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 150 dni. Pierwotne postanowienie Sądu I instancji zaskarżone zostało jedynie przez skazaną. Sąd I instancji orzekający ponownie nie dostrzegł, że wymierzona przez niego kara zastępcza była wyższa niż wcześniej orzeczona. Również Sąd odwoławczy nie zauważył, że w tej sprawie doszło do naruszenia przez Sąd I instancji art. 443 k.p.k., stanowiącego, iż w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym postępowaniu wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego albo na jego korzyść w warunkach określonych w art. 434 § 4 k.p.k.

Słusznie podnosi skarżący, że doszło zatem do naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 443 k.p.k. oraz art. 440 k.p.k. polegającego na zaniechaniu dokonania przez Sąd Okręgowy prawidłowej kontroli odwoławczej w zakresie naruszenia art. 443 k.p.k. przez Sąd I instancji. Ponieważ naruszenie art. 443 k.p.k. nie stanowiło przedmiotu zaskarżenia wniesionego przez skazaną, to prokurator wywodzi zasadność zarzutu sformułowanego w kasacji z łącznego zastosowania art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalona jest już linia orzecznicza, z której wynika, że naruszenie zakazu *reformationis in peius* w formule bezpośredniej (art. 434 § 1 k.p.k.), czy pośredniej (art. 443 k.p.k.), nie stanowi uchybienia kwalifikowanego jako tzw. bezwzględny powód odwoławczy, a zatem obraza tych przepisów nie może sama w sobie mieścić się w formule art. 439 § 1 k.p.k., i co oczywiste, także w dyspozycji przepisu art. 17 § 1 k.p.k. (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2011 r., III KK 49/11, LEX nr 860605*). Jednocześnie jednak stwierdza się, że zakaz *reformationis in peius*, zawarty w art. 434 k.p.k. i w art. 443 k.p.k. gwarantuje oskarżonemu, że wniesienie przez niego środka odwoławczego nie spowoduje dla niego skutków niekorzystnych (*por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 stycznia 2013 r., III KK 416/12, LEX nr 1235886*).

Zakaz ten został niewątpliwie naruszony w niniejszej sprawie, w której kontrola instancyjna zainicjowana przez skazaną doprowadziła do wydania orzeczenia o surowszej treści – a więc do pogorszenia jej sytuacji doszło w zakresie rzeczywistego wymiaru orzeczonej kary. Taka sytuacja powinna być oceniona właśnie jako rażąca niesprawiedliwość orzeczenia.

Sąd Najwyższy podkreślał w swoim orzecznictwie, że przepis art. 440 k.p.k. znajduje zastosowanie, jeżeli zaskarżone orzeczenie lub zawarte w nim rozstrzygnięcie jest rażąco niesprawiedliwe, a zatem gdy dotknięte jest, niepodniesionymi w zwykłym środka odwoławczym, uchybieniami mieszczącymi się w każdej z tak zwanych względnych przyczyn odwoławczych, o ile ich waga i charakter jest taki, że czyni orzeczenie niesprawiedliwym i to w stopniu rażącym (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2021 r., V KK 466/20, LEX nr 3181476*). Sąd odwoławczy ma obowiązek dokonania kontroli zaskarżonego orzeczenia pod względem merytorycznym i prawnym nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale także z urzędu, niezależnie od tych granic, w celu stwierdzenia czy utrzymanie w mocy orzeczenia nie będzie w sposób rażący naruszać poczucia sprawiedliwości (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r., II KK 18/21, LEX nr 3149731*).

Podniesienie w ramach postępowania kasacyjnego zarzutu naruszenia prawa procesowego art. 440 k.p.k. jest dopuszczalne, ale tylko wtedy gdy zostanie on powiązany z konkretnym uchybieniem, którym obarczone jest skarżone orzeczenie, a którego nieuwzględnienie z urzędu i utrzymanie orzeczenia w mocy, spowodowało rażąco niesprawiedliwość orzeczenia Sądu pierwszej instancji (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2019 r., V KK 110/18, LEX nr 2675115; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2020 r., V KK 323/20, LEX nr 3126993*).

Trzeba stwierdzić, że w realiach niniejszej sprawy zaistniało rażące naruszenie prawa przez Sąd pierwszej instancji, co bez wątplenia miało istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia. Uchybienie to winno być dostrzeżone przez Sąd odwoławczy, który w konsekwencji był zobligowany do uchylenia zaskarżonego postanowienia, bowiem utrzymanie go w mocy było rażąco niesprawiedliwe.

Sąd Najwyższy podkreślał jednoznacznie, że rażącym i mającym istotny wpływ na treść wyroku naruszeniem art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. jest zaniechanie dokonania przez Sąd Okręgowy wszechstronnej kontroli odwoławczej, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy wyroku Sądu Rejonowego zapadłego z oczywistym naruszeniem art. 443 k.p.k., poprzez wydanie orzeczenia surowszego niż uchylone orzeczenie poprzednie, mimo że zaskarżone zostało tylko na korzyść oskarżonego (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2005 r., V KK 37/05, OSNwSK 2005, Nr 1, poz. 1238; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2017 r., IV KK 243/17, LEX nr 2340611*).

W zaistniałej sytuacji procesowej należy się zgodzić z wyrażonym przez skarżącego stanowiskiem, że w niniejszej sprawie doszło do rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 443 k.p.k. oraz art. 440 k.p.k., polegającego na zaniechaniu dokonania przez Sąd Okręgowy prawidłowej kontroli odwoławczej, co skutkowało wydaniem wadliwego orzeczenia utrzymującego w mocy zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego, które zapadło z rażącą i mającą istotny wpływ na treść tego orzeczenia obrazą art. 443 k.p.k., prowadzącą do jego rażącej niesprawiedliwości. Należycie przeprowadzona kontrola odwoławcza musiała bowiem prowadzić Sąd drugiej instancji do konstatacji, iż Sąd Rejonowy orzekając zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 150 dni, wydał orzeczenie surowsze niż uprzednio wydane w tej sprawie, którym orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności w wymiarze 120 dni w sytuacji, gdy na skutek wniesienia zażalenia wyłącznie na korzyść skazanej, postanowienie to zostało następnie uchylone.

W rezultacie, Sąd Najwyższy uwzględniając kasację Prokuratora Generalnego wniesioną na korzyść skazanej, na mocy art. 537 § 2 k.p.k. uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w W. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, w trakcie którego będzie mieć na uwadze powyższe uwagi.

